

WERKELIJKHEID: wat is de fundamentele aard van de werkelijkheid?

idealisme (geest / ideeën / vormen)
ideële grondstructuur van de werkelijkheid
ideeën vormen de realiteit bij uitstek

[Plato]

materialisme (materie / stof)
materieële/stoffelijke grondstructuur van de werkelijkheid

KENNIS-OBJECT: welke ontologische status heeft de gekende zaak ?

ideeën-realisme (realisme/idealisme)
De universalia / ideeën / algemene begrippen
zijn *onafhankelijk van onze geest* .
Ze bestaan los van ons kennen.
Ze hebben een eigen zelfstandigheid

[Plato]
Universalia sunt *ante res*

[Aristoteles, Thomas]
in res

nominalisme
De universalia / algemene begrippen / ideeën
zijn *geest-afhankelijk*.
Los van ons kennen bestaan ze niet.
(Alleen de *concrete* dingen bestaan:
objecten-realisme!)
De ideeën / universalia zijn *slechts* namen
of concepten

[Ockham, Hobbes, Berkeley, Nietzsche]
post res

((objecten)) realisme ('objectivisme')
De externe werkelijkheid / het gekende
object bestaat *onafhankelijk van onze geest*.

Het gekende (O) beïnvloedt de kenner (S).

Primaat van de werkelijkheid.

[Descartes, (Locke)]

idealisme ('subjectivisme')
De 'wereld' is *geest-afhankelijk*.
Onze geest doet de wereld (zoals die aan ons
verschijnt) bestaan.

De kenner (S) beïnvloedt / 'maakt' het
gekende (O).

Primaat van de kenact.

[(Locke), Berkeley, Kant, Fichte, Schelling, Hegel]

KENNIS-SUBJECT: welk kenvermogen is beslissend/ geeft garantie van waarheid?

rationalisme
De *rede* is het fundament voor kennis.
Waarnemingen zijn niet betrouwbaar.
Alleen het zuivere denken dat vertrekt van
enkele heldere en wel bepaalde axioma's
is per se betrouwbaar.

[Descartes, Spinoza, Leibniz]

empirisme
Alleen *waarneming* is het fundament voor
kennis.

[Locke, Berkeley, Hume]

Immanuel Kant:

[Kant slaagt erin om rationalisme ('a priori') en empirisme ('a posteriori') te verenigen
via zijn concept van "synthetische oordelen a priori",
maar kloof tussen realisme ('objectivisme') en idealisme ('subjectivisme') blijft bij Kant bestaan.]